

Alternativa bulgară: teatrul în acțiune

Universitatea de vară pentru artele spectacolului de la Sofia e un proiect complex, oarecum neobișnuit în raport cu obiceiurile noastre, pus la cale de Departamentul de teatru și cel de Antropologie al Noii Universități Bulgare și sprijinit, pentru a fi cu adevărat internațional, de Centrul de Artă Soros de la Sofia, Gulliver Clearing House și Fundația Felix Meritis din

a cuprins de fapt două săptămâni succesive de ateliere, prima dedicată familiarizării cu metoda de autocunoaștere și autocontrol fizic și psihic numită – după numele inventatorului ei – "Metoda Feldenkrais", cea de-a doua închinată apropierei de o altă metodă de activare a aptitudinilor și performanțelor expresive ale actorului, intitulată "Stick Man". Atelierele, pentru care cursanții din vreo

capete o tumură mult prea specializată ori exclusiv teoretică, simultan cu desfășurarea lucrărilor Universității, seara, fiecare participant putea opta pentru unul dintre spectacolele Festivalului de teatru tânăr din Balcani, fie în varianta *in*, fie în varianta *off*. Dincolo de această aridă fișă de prezentare a propunerii bulgărești de școală teatrală de vară, entuziasmul

Emblema companiei olandeze Warner and Consorten

Olanda. El se adresează, în principal, actorilor și creatorilor de spectacol tineri din estul și centrul Europei (dar nu numai), ca și artiștilor, criticilor, istoricilor, psihologilor și antropologilor interesați de teatru și dispuși să-și unească pentru o clipă energiile într-un efort comun de cunoaștere, recunoaștere și meditație. Punctele forte ale propunerii elaborate de acest program stau, de fapt, în unitatea sa de concepție: două săptămâni de muncă, pe cât de asiduă pe atât de relaxată, concentrată asupra stăpânirii relației dintre sinele fiecăruia și spațiu, dintre timpul experienței individuale și timpul acțiunii teatrale.

În formula în care s-a desfășurat în ultimii doi ani, Universitatea de vară de la Sofia

douăsprezece țări europene se înscriseră individual și motivat, au fost întrerupte (ori, mai degrabă, unite) de un simpozion internațional, organizat în cele trei zile ale week-end-ului, și au fost conduse de medicul și regizorul elvețian Christoph Berger (Atelierul Feldenkrais) și de regizoarea bulgară Vazkressia Vicharova și de arhitectul Zarko Uzunov (Atelierul "Stick Man"). Cele două echipe reunite în ateliere s-au putut astfel cunoaște, au putut face schimb de idei și experiențe personale, s-au putut chiar confrunta, profitând de mediul extrem de ofertant al simpozionului, a cărui temă, și în 1997, și în 1998, a fost aceeași: "Teatrul ca transfer al memoriei dinspre trecut spre prezent". Și, pentru ca lucrurile să nu

observatorului care am fost transparențe cu oarecare greutate. Explicația stă, poate, tocmai în uluirea încântată pe care mi-au provocat-o, pe rând, diversitatea – în fond, foarte unitară – a demersurilor reunite în simpozion, seriozitatea și totală lipsă de vanitate a partenerilor de aventură: prea multul îți creează, uneori, dificultăți majore când e să-l rezumi. Două zile pline, cu zece conferințe, însoțite de exemplificări pe viu, filme, producții video, audiții muzicale, o ședință de psihodramă, trei spectacole și multe, frenetice și fructuoase discuții încap cu greu într-o scurtă relatare de atmosferă. Voi fi, deci, silită să fac o selecție mai degrabă de gust și de afinități.

Două propuneri fascinante au venit din-

spre Olanda și au avut ca unic punct comun activarea memoriei spațiale, atât a spectatorului cât și a creatorilor înșiși. Cea dintâi aparține unui grup de avangardă condus de un mim, Frits Vogels, care a creat, alături de câțiva actori-dansatori, un muzician, un dramaturg și un arhitect-scenograf, o companie, GriTheater, care "învie spații". Spectacolele lor, născute din cercetarea istoriei unui loc (clădire, piață, spațiu comercial, stradă, parc), de o expresivitate situațională uluitoare, de o mare bogăție plastică și a mișcării, funcționează pe perioade date, în locuri anume alese și revigorate artistic, sunt apoi înregistrate video, în filme de sine-stătătoare, și prezentate ca atare în turnee, festivaluri de avangardă etc.

Wamer van Wely este regizor și director artistic al unei companii intitulate Wamer and Consorten, grup ce reunește actori, plasticieni și muzicieni. Compania "produce" obiecte teatrale și plastice, construcții paradoxale de extracție suprarealistă, animate și puse în situație, conform unor scenarii simultan prestabilite și deschise improvizăției. Spectacolele pot fi

"comandate" de primării, instituții ori chiar persoane private, echipa alegându-și, după un studiu atent dar rapid al spațiului, tipul de producție, în același timp ciocnire dramatică, "performance" în sensul plastic și clovnerie super-rafinată. Efectul e uluitor, iar libertatea de imaginație, aproape fără limite. (De notat că van Wely a absolvit studii de filosofie și matematică.)

La celălalt pol, și totuși atât de aproape în spirit, Vazskressia Vicharova și Zarko Uzunov propun un plonjeu antropologic în căutarea nucleelor energetice în care fizicul și spiritualul se unesc, demersul "didactic" al conducătoarei departamentului teatral al Noii Universități fiind mai degrabă intensiv decât extensiv. Un fascinant spectacol, **Obiceiuri**, prezentat în două ediții la festivalul de la Edinburgh, pune în valoare metoda de lucru propusă de cei doi, dar constituie și baza de studiu a fiecărei promoții: **Obiceiuri**, în același timp teatru-dans, pantomimă, evocare etnologică, performanță muzical-sonoră în totul originală (echipei i se asociază în acest scop compozitorul-cercetător Gheorghe Amaudov) se transformă dra-

maturgic, regizoral și plastic în fiecare an, cu fiecare promoție, în funcție de caracteristicile demersului cognitiv propriu unei noi echipe de actori.

Ar mai fi, în fine, de pomenit aici un tonifiant duș de psihodramă propus de dr. Galabina Tarashoeva, președinta Centrului de psihodramă "Orpheus" din Sofia, ca și conferința însoțită de film, un adevărat manifest pentru înscrierea teatrului într-o gnoză culturală recuperatorie și salvatoare, prezentată de antropologul Gheorghe Todorov.

În întregul său, simpozionul Universității de vară de la Sofia reușește să fie, de fapt, o confirmare optimistă a speranțelor în alternativa teatrală: alternativa nu e exhibiționism, ci muncă modestă, individuală și colectivă, în căutarea țelurilor unificatoare, de dezinhibare și reactivare a comunicării teatrului cu lumea, omului cu sine, omului cu lumea. Singura condiție care se cere îndeplinită aici – și colegii din Bulgaria și-au asumat-o cu strălucire – e curiozitatea sistematică neparazitată de comercial, de mitologiile sale.

Miruna Runcan

Arta autonomă a Mimului

Pentru a celebra centenarul nașterii marelui mim francez Etienne Decroux, Institutul Internațional de Teatru a declarat anul 1998 drept An Internațional al Mimului, iar ziua de 13 noiembrie a acestui an, Ziua Internațională a Mimului.

Născut la Paris, la 19 iulie 1898, Etienne Decroux a fost mai întâi actor, făcându-și ucenicia la Școala Teatrului Vieux Colombier, condus de Jacques Copeau. Treptat el a început să cerceteze arta mimului, căutându-i legile și căile de manifestare în scopul creării unui "meșteșug" independent, care să nu datoreze nimic altor arte și care să se deosebească fundamental de Teatrul dramatic tradițional. Decroux este fondatorul artei "mimului corporal" sau "mimului pur", cum l-a numit el însuși. Și-a creat propria școală și a avut mii de

elevi din lumea întreagă printre cei mai cunoscuți fiind Jean-Louis Barrault (care o vreme, i-a fost un prețios colaborator, exersând împreună cu el zile întregi, până la epuizare), Marcel Marceau, Raymond Devos. A continuat și activitatea de actor de teatru și film, jucând cam optzeci de roluri, lucrând cu mari regizori; între altele a interpretat rolul lui Deburatată în filmul **Les Enfants du paradis**, alături de Jean-Louis Barrault.

Arta lui Etienne Decroux își află rădăcinile în căutările artistice ale unor Gordon Craig, Stanislavski, Meyerhold, Copeau, Artaud, Brecht, Grotowski, Kandinski, Mondrian, Brâncuși...

A murit la 12 martie 1991, în vârstă de aproape 93 de ani. Din cartea sa **Paroles sur le mime (Cuvinte despre mim)**, apărută în 1963, am

extras, din secțiunea "Teatru și mim", un fragment revelator pentru sămburele său polemic.

Înainte de a fi completă, arta trebuie să existe

Prima oară când m-am produs ca actor profesionist a fost la Gaston Baty, prin 1925.

Și iată că, azi, fostul nostru patron (...) pare să nu știe că i-am fost ucenic. Ca să mă exprim limpede, am adoptat un stil afirmativ... Totdeauna pedant și ușor insolent.

De-ar putea Dl. Gaston Baty să nu piardă din vedere, totuși, că eu rămân cu bucurie supusul său nu numai cordial, ci și profund respectuos și că nu trebuie să fac nici un efort pentru a simți pentru el recunoștința pe care i-o datorez...

În scrisoarea deschisă pe care a